

Potovanje v London

k šolsko - higienski kongresu in razstavi.

Poroča L. Jelenc.

V vseh civiliziranih državah so začeli v zadnjih letih v širokem obsegu veliko pažnjo obračati higienski vprašanju. Povsod so prišli do prepričanja, da je podlaga čilemu meščanskemu stanu trdno zdravje nežne mladine in šolskega življenja.

Na Angleškem so napravili revizijo vsega šolstva glede na napredek higijene in ga izboljšali v tem pogledu. Kraljeve komisije so se temeljito pečale z vprašanjem, tičočim se duševnega razpoloženja in zmožnosti; parlamentarne ankete in vladne komisije, ki so se pečale z vprašanjem telesne degeneracije, mnogobrojna društva, ki so se pečala z otroškimi bistvom, z dolžnostmi staršev do otrok, s higijeno in z drugimi tusem spadajočimi vprašanji, so bile v minulih letih marljivo na delu.

Slično gibanje opazujemo tudi v drugih državah. Povsod so edini v tem, da je treba pouk spraviti v tesno soglasje s higijeno in da je pri pouku treba uporabljati znanstvene učne metode, posebno pri pouku mlajših otrok. Možgani se ne smeje preveč napejati; slabotne telesne konstitucije se morajo krepiti s sistematiškimi telesnimi vajami. Splošno prevladuje prepričanje, da je uspešno prospevanje, obli napredek slehrnega naroda le mogoč, če se obrača otroškemu zdravju v šolski dobi največja pozornost. Jasno je pa tudi, da je to mogoče doseči le s skupnim in obširnimi vseh merodajnih krogov. V skupnem in vzajemnem delu se kaže moč tudi tu.

V ta namen se je ustanovil mednarodni komite, ki prireja vsako 3. leto mednarodne šolskohigienične kongrese.

Prvi kongres je zboroval v Norimberku l. 1904., kjer so bile zastopane civilizirane države vsega sveta. Ta kongres je sklenil, da se priredi II. kongres l. 1907. v Londonu, v priznanje, da je Angleška na vrhuncu v pospeševanju šolske higijene. Komite je pa tudi želel, da bi II., angleški kongres dosegel popoln uspeh. Zato je naprosil vlade vseh kulturnih držav, da bi pospeševale delo in delale na to, da se ustanove povsod krajevni in deželni komiteji, ki naj skrbijo za obilno udeležbo na kongresu, za primerne referate, za dobre referente in primerne predmete, ki naj se pošiljajo na razstavo, ki se priredi ob kongresu.

Na željo deželne vlade se je ustanovil tudi pri nas za Kranjsko deželni komite. Predsednik mu je bil župan Iv. Hribar, zapisnikar pa jaz. Komite je takoj v začetku svojih posvetovanj sklenil, da se ne udeležijo razstave, ker nam majhnemu narodu ni mogoče pokazati ničesar, česar ne bi imeli drugi, na visoki stopnji kulture stoječi narodi, pač pa je izjavil g. župan Iv. Hribar, da bo mesto Ljubljana žrtvovalo toliko, da se udeležijo in ljubljanski učitelj kongresa in obišče razstavo, če prispeva tudi vlada toliko, da gresta v London še dva učitelja s kmetov. Vlada ni dala za učiteljstvo nič, poslala pa je v London primarija dr. Boka; občinski svet ljubljanski je dal meni podporo, da grem h kongresu; škofovi zavodi v St. Vidu so poslali duhovnika Vladimira Prijatlja, ki študira na Dunaju modroslovje.

V London! Nekako tesno mi je bilo pri srcu, ko sem začel premišljevati o dolgotrajnem spomeniku v sreih Tvojih tovariših in tovarišev. Rešen si trpljenja in ljutega boja, ki si ga v svojem življenju tako možato prenašal.

Pač Ti je bilo težko ostaviti v tej solzni dolini ljubeče srce svoje gospe soproge in po Tebi koprneči sri sinčka in hčerke, a naj Ti bo v tolažbo zavest, da ne plakajo le ta srca za Teboj, ampak plakamo tudi mi, a v trdni nadi, da plava Tvoja duša ondi, kjer solnce lepše sije in zarja lepša rumeni.

Kaj naj bi Ti še govoril v slovo? Brezpomembno bi bilo, ako bi našteval data Tvojega rojstva, študij, služb. Rečem Ti le: Tvoje življenje je bilo pač življenje idealnega ljudskošolskega učitelja, zruženo z vsemi žalostnimi in veselimi stranmi.

V šoli si bil delaven, marljiv, zato si šel po plačilo k onemu, ki niti kozarca hladne vode ne pušča brez plačila. Kličem Ti le še: Z Bogom!

gem potovanju v to velikansko, največje mesto sveta. Nevešč jezika, tujec, čisto sam, kam naj se obrnem, ko pridem v London? Vendar, pogum velja! Začel sem s pripravami

Kranjski deželni komite sporoči v London, kateri trije gospodje bodo zastopali našo ožjo domovino na kongresu. Pošljem centralnemu komiteju 1 funt sterling, t. j. 24'06 K, kar je moral storiti vsak udeleženec, če je hotel biti deležen vseh prireditev, poučnih izletov in zabav, ki so jih napravili za kongresa, in če je hotel dobiti vse publikacije, ki jih je izdal pred kongresom in po njem centralni komite. Potem napravim načrt za potovanje v London in usaj, ga pošljem tvrdki Cook, ki prireja potovanja po vseh delih sveta in izdaja vozne listke posameznikom, ter zahtevam vozni listek Rundreise-Billet, za označeno progno. Načrt pa je bil ta-le: Ljubljana-Trbiž-Beljak-Toblach-Franzensfeste-Innsbruck-Kufstein-Monakovo-Ausbach-Nürnberg-Würzburg-Gemünden-Darmstadt-Mainz-Koblenz-Brügge-Ostende-Dover-London; nazaj pa: London-Dover-Calais-Amiens-Paris-Troyes-Basel-Zürich-Landeck-Lindau ob Bodenskem jezeru-Innsbruck-Franzensfeste-Toblach-Beljak-Trbiž in zopet domov. Vozni listek je veljal 280'20 K za brzovlake v II. razredu, na parnikih pa v I. razredu.

Zvedel sem bil pa tudi, da tvrdka Cook preskrbi kjerkoli hotel in vso oskrbo v njem. Hitro pišem, naj mi preskrbijo vse to v Londonu. A bilo je prepozno, dotičnih kuponov bi mi tvrdka ne bila mogla več dostaviti pred mojim odhodom od doma. Pač pa mi je poslala potrdilo, da sem pri nji kupil vozni listek, in naročila, naj se zglasim s tem potrdilom v njenem glavnem bureau v Londonu; tam mi preskrbe vse, česar bom želel. Da si nisem prej preskrbel hotela, to mi je prizadalo v Londonu nekaj bridkih ur. Toda o tem pozneje.

Dne 28. julija v nedeljo zjutraj ob 7'05 se odpeljem z gorenjskim vlakom iz Ljubljane.

Ne bom opisoval vseh pokrajin, po katerih sem se vozil, ne omenjal mičnih bivališč in cvetočih mest, mimo katerih je drdral vlak, rečem le, da je ena najdivnejših pokrajin, po katerih sem se vozil, Pusterska dolina. Vtišek, ki ga naredi ti divni kraji na potujočega človeka, ostanejo neizbrisljivi. Kako krasen je Toblach! Koliko prirodne krasote je nakupičene v tej lepi dolini! Zato je pa tudi poleti tod okrog vse preplavljeno s tujci.

Rad bi bil izstopil v tem ali onem kraju in si ogledal njegove znamenitosti in prirodne krasote, a potnega načrta nisem hotel in smel prav nič izpremeniti. V tem pa je stalo, da izstopim prvič v Inomostu in ogledam to mesto.

Ob 1/2 9. uri zvečer pridrda vlak na glavni kolodvor. Svoj kovčeg oddam v hotel „Zur Post“, ki je blizu kolodvora, grem po ulice, da si vsaj nazunaj ogledam nekatere dele mesta. Nič posebnega: ozke ulice, starodavna, začrna poslopja, majhni trgi, malo javnih nasadov in izprehajališč je karakteristika tega starodavnega mesta.

Drugi dan si ogledam znamenito dvorno cerkev, v kateri je grobni spomenik cesarja Maksimilijana I. Večji del cerkve zavzema ta spomenik. Vtišek tega velikanskega dela umetniške plastike je tolik in tako globok, da se človeku zavedno vtisne v spomin.

Spomenik ima dva dela: središče je sarkofag, ki pa ne krije cesarjevih zemeljskih ostankov — pokopan je namreč v dvorni cerkvi v Dunajskem Novem mestu — ob obeh straneh sarkofaga pa stoji kot častna straža 28 iz kovine vlitih kipov cesarjevih pradedov in onih junakov, ki jih je Maksimilijan posebno čislal. Vsi kipi so v naravni velikosti. Na podstavku imajo napis v latinskem jeziku.

Na desni strani sarkofaga so uvrščeni ti kipi: 1. Klodvig, kralj Frankov (481—511); 2. Filip Lepi, kralj španski († 1506), sin Maksa in Marije Burgundske; cesar Rudolf Habsburški (1273—1291); 4. Albreht II. Modri († 1358) praded M. 5. Teodorik, kralj Vzhodnih Gotov, glavni junak v „Nibelungi“; 6. Ernest Železni, vojvoda avstrijski, ded M. († 1424); 7. Teodebert, vojvoda Burgundski — znamenit junak v „Nibelungi“; 8. Artur, kralj angleški, znan iz „Gralsage“; 9. nadvojvoda Žiga, grof tirolski; 10. Blanka Maria Sforca, druga žena M.; 11. Margareta, hči M.; 12. Cimburgis von Massovien, Ernesta Želez. lepa žena; 13. Karl der Kühne, tast M.; 14.

Filip Dobri, oče Karla Predrznega; 15. Ferdinand Katoliški, kralj aragonski; 16. Ivana Blazna, žena kralja Filipa I.; 17. Kunigunda, hči Friderika III., žena Albrehta IV. Bavorskega in sestra Maksa; 18. Eleonora Portugalska, mati Maksa; 19. Marija Burgundska, prva žena Maksa; 20. Elizabeta Ogrska, žena cesarja Albrehta II.; 21. Gotfried Boulonski, kralj Jeruzalemski; cesar Albreht I.; 23. Friderik IV. s praznim žepom; 24. Leopold III., vojvoda avstrijski; 25. Grof Rudolf Habsburški, ded kralja Rudolfa I.; 26. Leopold Sveti, mejni grof avstrijski; 27. Cesar Friderik III., oče Maksa; 28. Cesar Albreht II. (Dalje)

Še enkrat — nekaj misli o šolski disciplini.

Pred par tedni je bil natisnjen v „Učit. Tov.“ referat „Nekaj misli o šolski disciplini“, ki sem ga sestavil za lokalno učiteljsko skupščino v Črnom vrhu.

Kratka vsebina dotičnega članka je nekako sledeča: Kar je država v širšem, to je vsaka učilnica v ožjem pomenu besede. Ako hočeta uspešno delovati — potrebujeta dobre discipline. Učenec se mora pokorovati postavam — hišnemu redu, učitelj naj ga ob primernih prilikah pojasnjuje gojencem. Po novem šolskem in učnem redu zaukazani hišni red bo izvrstno vplival na razmerje med šolo in domom, torej bo tudi v veliki meri pospeševal šolsko disciplino. V prvem začetku ne bomo učenec motivirali postav na dolgo in široko, v poznejših letih, ko se jim razširi obzorje naj zavzema svobodna volja odličnejše mesto. Proč s telesno kaznijo! Moralni pripomočki naj pridobijo našim šolam dobro disciplino! Taki bi bili n. pr. na eni strani obdarovanje vestnega učenca, na drugi: zavrnitev, osramočenje (ne sramotni oder!), kazni, podaja roke. Dobra šolska disciplina je odvisna tudi od složnega delovanja učiteljskega med seboj ter od veljave in ugleda učiteljevega v šoli in izven nje. V današnjih dneh se izpodkopa učiteljski ugled in se tako v veliki meri otežuje izvrstno šolsko delo. Zdi se, da smo v predstaložljivih časih. A ne obupajmo! Na delo in bodočnost bo naša!

In oglašil se je — tovariš. V upanju, da stoji za njim večina slovenskega učiteljskega, je dvignil protest zoper moje „krive nauke“ ter me s svojimi izvajanji v „Učit. Tov.“ pretečenega tedna posadil naravnost v — oslovsko klop, dasi je poslednja v dobi moderne pedagogike izgubila pravico do eksistence.

Pa tudi „sramežljivemu Antonu Bonaventuri“ ni prizanesel ter ga je postavil, uporabljajoč v veliki meri „svobodo discipline proti sebi“ — na sramotilni oder, čeprav je doba srednjeveških dni že minila, in čeprav bi nam moral biti celo v politiki — po zatrdilu tovariša — kritika največji princip: popolno odpuščanje napram nasprotniku.

Dragi tovariš! Oprosti, da Te tako nazivljam, dasi me Ti v svojem spisu tituliraš „gospod“, enkrat celo ne vem zakaj — „naš članek“. Najprej ti moram razodeti, da nisem bogve kaj latinca. Ne bodi torej hud, ako sem prestavil „non probo“ v „nočem dokazovati“, a ne „ni mi všeč“, kot Ti želiš. Non probo torej, če se je zgodila ta pomota, ki je pravzaprav nisem kriv. Gospod župnik je bil tako prijazen, da mi je preskrbel prevod. Napačen citat iz Seneke potemtakem še ni dokaz, da sem referat sestavljal v naglici.

Zavijaš dejstvo, ko trdiš, da zahtevam v šoli povsem slepo pokorščino, disciplino pa, kakršna je v — vojašnicah. Preberil še enkrat moj spis, pa boš videl, da si ustrelil kozla. Čital boš med drugim: „Das Kind muß zunächst gehorchen lernen, auch wenn es von der Notwendigkeit eines Befehles nicht überzeugt ist. Je reifer an Verstand es wird, desto mehr muß freilich neben dem Gesetze der Zucht auch dem freien Willen, der ja immer höchstes Ziel der Erziehung bleibt, Raum gegeben werden.“

O disciplini pišem na dolgo in široko, a verjemi mi, tudi sedaj, ko sem prebral Tvoj članek že sedmič, mu ne morem najti — glave. Sam priznavam, da ni govora o absolutni svobodi. O vzgoji pišem, kakor bi jaz zahteval, da se učilnice izpremenijo v jetnišnice ali pa vsaj v cirkuse in menezarije. Praviš, da je razloček med vzgojo in dresuro. Potrjujem, vem zanj,

a verjemi mi, nimam veselja do fraz, rad jih prepuščam — Tebi. Ne ugaja Ti primera šole za državo. Za državo zahtevaš pozitivno pravo. Zakaj ne za učilnice?! Ali bi bila potem individualna vzgoja v nevarnosti? Kar je resnično pravo, lepo, plemenito je in ostane napram vsakemu. Črka na lepenki je mrtva, in velika umetnost je, ukoreniniti nauke življenja v otroško srce. A vendar, mi boš pritrtil, da se učenec pri pogledu na hišni red — spomni učiteljevih blagih besedi.

Kaj pa z učenecem, ki greši? Ali ne potrebujemo tudi za pregrešek pozitivnih sredstev?

Ne vem, kako vzdržuješ v svojem razredu disciplino, ko preziraš skoraj vse doslej običajne pripomočke ter navajaš samo dvoje: a) svoje obličje, b) poboževalnico. Opomnim kratko: „Prijetelj, računati moraš z dejanskimi razmerami. Ako imaš — kakor jaz — zjutraj v šoli čez 80 učencev, popoldne približno toliko in poleg tega še poldnevni pouk, me jako zanima, kako spravljaš v svoje obličje „z zatajevanjem in ljubeznijo“ neredne učence in kako pošiljaš — pokoreč se načelom moderne pedagogike — nepokorneže v poboževalnico, katerih na Kranjskem skoraj — nimam o.

Če torej govorimo o pokorščini, moramo misliti le na stvari, ki so popolnoma evidentne, obenem pa tudi dosegljive. O evidenci sem govoril že prej. — Ne razumem, čemu govoriš o dosegljivosti, ko je razumljivo, da nedosegljivih stvari ne bomo zahtevali niti od odraslega človeka temmanj od otrok.

Čudim se, da si napisal dva zgleda: o „materi dojilki“ in pa o „otrokah, ki pridejo razgreti k vodi“ — oba sta namreč izbrana jako nesrečno. Le poslušaj! Če so otroci razgreti, pa pridelo k vodi je vzgojevalčeva dolžnost, ne napisati na vodnjak, da bo kaznovan, kdor pije, ampak onemogočiti pitje vsem. Dragi! Meni se vidi ta medicina precej nevarna. Analogno bi lahko rekel po Tvojem receptu: Nad higieničnimi pljuvalniki ni treba opomina, učenec naj se pljuvanje kratkoma onemogoči, pa bo mirna Bosna in z njo vred rešena — moderna šolska higiena!?

Posebno Ti ni všeč, da priporočam kot moralno sredstvo tudi obdarovanje. Sicer v tem oziru menda sam nisi prav na trdnem, ker si pristavil svojim besedam v oklepaju „za pridnost“.

Čitaj, kaj pišejo o tej zadevi drugi! V nabožni knjigi duhovnika Seigerschmieda čitam: „Vsak človek ima v sebi nekaj čistilne komnosti, ki ga more, ako se ne omeji, privedi v pogubo; a tudi, ako se prav vodi, voditi do najlepšega življenja, do plemenitega ravnanja. Seveda se mora ta čistilna komnost omejiti in s pravimi sredstvi obrniti na prave namene. Kaj lep pripomoček je pri tem hvala in plačilo staršev. Kakor Bog ne preti samo, ampak tudi plačilo obeta, kakor on ne kaznuje samo, ampak tudi plačuje, tako naj tudi starši delajo pri otrocih. Glejte cvetico! Ona potrebuje dežja, a potrebuje tudi solnce!“ itd.

Komensky pravi: „Die beste Form der Disciplin lehrt uns die himmlische Sonne, welche dem, was da wächst 1. jederzeit Licht und Wärme 2. öfter Regen und Wind und 3. selten Blitze und Donner spendet, obwohl auch dieses zum Nutzen derselben.“

Na drugem mestu pa uči: „In gleicher Weise wird auch derjenige, welcher mit der Jugend zum Fischfang der Tugenden sich rüstet, dieselben einerseits durch Strenge zu Furcht und demütigen Gehorsam herabdrücken, andererseits aber auch wieder durch Leutseligkeit zur Liebe und heitern Munterkeit erheben müssen. Glücklich sind die Meister, die beides vereinigen! Glücklich eine Jugend, die ihnen anvertraut ist.“

V knjigi istega slavnega pedagoga čitam: „Eine strenge Zucht ist in der Jugend, besonders in der Kindheit unbedingt notwendig, um das Kind an den sittlichen Gehorsam zu gewöhnen. Eine Erziehung à la Bausseaus „Emil“ paßt nicht einmal für Prinzen.“

Dragi tovariš! Upam, da sem ti pojasnil v glavnih besedah svoje mnenje. Svetoval bi Ti še, da prečitaš „Novi šolski in učni red“. Na str. 68. je govor o šolski disciplini. Prelitaj še nadaljnjih pet strani in prepričaj se boš, da zastopam v svojem referatu pod d a n i m i

Dalje v prilogi.